FINANSSIALA

Kasvun eväät

Finanssiala & kumppanit

Kumppanuus on valttikorttimme

Piia-Noora Kauppi, toimitusjohtaja, Finanssiala ry

Finanssiala on ollut ja tulee olemaan rakentava kumppani kasvun ja hyvinvoinnin luomisessa. Myös tämän julkaisun punaisena lankana on kumppanuus, sillä uskomme että vaalikaudella 2019–2023 tarvitaan ennen kaikkea vuorovaikutteisuutta ja avoimuutta. Maailman muuttuessa nopeatahtisesti on yhteistyön kulttuuri pienen maan valttikortti.

Finanssialan hallitusohjelmatavoitteet; aktiivisuus uudistuvassa EU:ssa, kansankapitalismin kukoistus, uuden teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen ja omistajuuden vahvistaminen ovat yhteisiä tavoitteita. Näistä tavoitteista eri yhteistyökumppanimme sekä Finanssialan jäsenyhtiöiden asiantuntijat pääsevät ääneen tässä julkaisussa. Olemme esittäneet yhteensä 16 meille tärkeää kysymystä, joihin kumppanimme tarjoavat tässä ohjelmassa vastauksia.

Lähdemme siitä, että toimintaympäristön vakaus luo luottamusta ja tukee kasvua. Uusia toimenpiteitä ja sääntelyä valmisteltaessa on arvioitava tarkoin niiden vaikutukset. Esimerkiksi verotuksen on oltava ennakoitavaa, pitkäjänteistä ja johdonmukaista. On vältettävä sellaisia veroja, jotka ajavat yritysten toimintoja, työpaikkoja tai tase-eriä pois Suomesta. Uudenlaiset verot heikentäisivät alan mahdollisuuksia tukea kotimaista työllisyyttä. Myöskään kotitalouksien asemaa ei pidä vaikeuttaa – uudet rasitteet heijastuvat aina finanssialan asiakkaisiin. Samoista syistä on myös vältettävä kansallisen lisäsääntelyn luomista yhteisten EU-tason pelisääntöjen päälle.

Vakautta edustaa myös suomalainen työeläkejärjestelmä, joka on yksi maailman parhaimmista. Siitä on pidettävä huolta - työeläkemaksuihin ei saa tulla uusia, veroista johtuvia korotuspaineita. Sen sijaan väestön ikääntyessä on tarve mahdollistaa myös yksilön osallistuminen oman vanhuutensa rahoittamiseen. Tarvitaan työeläkejärjestelmän rinnalle myös vapaaehtoisen eläkesäästämisen elvyttämistä, ja muutakin kansankapitalismia.

Vastuullisuus luo myös vakautta. Kaiken ytimessä on esimerkiksi, että ympäristömme voi tulevaisuudessa hyvin ja on turvallinen. Rahoitusalalla on suuri rooli kestävän kehityksen edistämisessä ja sitä kautta maailman muuttamisessa.

Toivotan antoisia lukuhetkiä kumppanuusohjelman parissa ja toivon sen herättävän ajatuksia sekä inspiraatiota vaalikausien taitevaiheeseen!

Helsingissä tammikuussa 2019

1. Aktiivinen Suomi uudistuvassa EU:ssa

Toimiiko pankkiunioni valvottavan näkökulmasta?

Timo Ritakallio, pääjohtaja, OP Ryhmä

Pankkiunioni on yksi tärkeimmistä eurooppalaisen integraation ilmentymistä sitten yhteisvaluutta euron. Yhteinen valvonta ja kriisinratkaisumekanismi ovat merkittävästi lisänneet luottamusta finanssialaan.

Pankkien kannalta se on tarkoittanut, että valvonta on kiristynyt ja että se on aiempaa kattavampaa ja järjestelmällisempää. Säännösten oman tulkinnan varaa on aiempaa vähemmän kansallisilla tasoilla. Tämä on parantanut finanssialan vakautta.

Valvonta työllistää pankkeja merkittävästi enemmän kuin ennen, erityisesti talouden ja riskienhallinnan organisaatioissa. EKP:n tieto- ja raportointipyynnöt edellyttävät laajamittaisia tiedonkeruuprojekteja pankeissa – valvonta on laajentunut nopeammin kuin pankkien tietojärjestelmiä on ehditty kehittää. Samaan aikaan valvonnan aiheuttamat kulut ovat nousseet tuntuvasti. Meillä OP Ryhmässä vuotuiset maksut viranomaisille ovat vuoden 2012 jälkeen lähes kolminkertaistuneet.

Ongelmiakin voi syntyä, kun EKP:n valvonta ulottuu yli toiminnan laillisuuden arvioinnin. EKP arvioi, ovatko pankkien hallinto, riskienhallinta ja taloudellinen asema riittävällä tasolla – tällöin voi jäädä tilaa yksittäisten virkamiesten subjektiiviselle tulkinnalle siitä, mikä on riittävää.

EKP:lla on mandaatti edistää yhteistä eurooppalaista sääntökirjaa, ja EKP näyttäisi tulkitsevan sitä vahvasti. Tämä on osittain ristiriidassa EU:n poliittisen tahtotilan kanssa, jossa on myös korostettu tarvetta turvata eurooppalaisen luottolaitossektorin monimuotoisuus.

Hyvin asiansa hoitaneet pankit eivät saa joutua maksamaan ongelmapankkien riskien toteutumista.

Euroopassa toivoisi keskusteltavan siitä, mitä monimuotoisen pankkisektorin kehittäminen tarkoittaa – millaisia erilaisia toimijoita Euroopan pankkisektorille haluamme?

Pankkiunionin kolmannen pilarin, yhteisen talletussuojan, tulevaisuus on vielä auki. Valvottavan näkökulmasta riskinjaon tulee kulkea käsi kädessä riskien vähentämisen kanssa. Yhteinen talletussuoja tarkoittaisi merkittävästi pidemmälle menevää riskien jakamista. Ennen kuin siihen ollaan valmiita, pankkien jäljellä olevat ongelmat, kuten järjestämättömien luottojen suhteellisen suuri määrä ja pankkien merkittävä rooli kotivaltioidensa julkisen talouden rahoittamisessa, on ratkaistava ja riskejä vielä vähennettävä. Hyvin asiansa hoitaneet pankit eivät saa joutua maksamaan ongelmapankkien riskien toteutumista.

Toimiiko pankkiunioni valvottavan näkökulmasta? Sääntelyn ja valvonnan raskautta enemmän vaakakupissa painaa se, että valvonta Euroopassa on nyt aiempaa uskottavampaa. Se vahvistaa uskoa euroalueeseen, sen talouteen ja ennen kaikkea rahoitusjärjestelmän kriisinsietokykyyn. Pankkien menestykselle ympäröivän talouden menestys on elintärkeää.

Valvottavan näkökulmasta riskinjaon tulee kulkea käsi kädessä riskien vähentämisen kanssa.

Finanssialan eväät

- Yhteisen talletussuojan käyttöönotto edellyttää pankkien nykyisten ongelmien korjaamista ja riskien edelleen vähentämistä.
- EMU:n kehittämisessä on nojattava markkinakuriin ja korostettava jäsenmaiden omaa vastuuta.
- Eurooppalaisten finanssivalvojien toiminnan uudistamisessa on keskityttävä yhtenäiseen valvontaan ja toimintatapoihin. Yhteiset pelisäännöt, yhdenmukainen valvonta ja toimiva sijoittajansuoja ovat reilun kilpailun edellytys finanssialalla.
- Selkeät pelisäännöt ja yhtenäinen sijoittajansuoja ovat sekä asiakkaan että finanssialan etu.

Mistä Suomen seuraava EU-puheenjohtajuuskausi tullaan muistamaan?

Leena Mörttinen, osastopäällikkö, valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosasto

Seuraava Suomen EU-puheenjohtajuus osuu mielenkiintoiseen tilanteeseen – Suomi on vetovastuussa vuoden 2019 heinäkuusta joulukuulle. Ajankohta ei voisi olla haastavampi.

Vuoden 2019 aikana tapahtuu paljon – on eroamisia, vaaleja, keskeisten tehtävien uudelleenjakoja ja uusien agendojen asettamista.

Suunnitelmien mukaan Britannian ero EU:sta toteutuu maaliskuussa 2019. Brexit muovaa EU:ta tavalla, jota on vaikea arvioida etukäteen. Erosopimuksen jälkeiset ensimmäiset askeleet kohti uutta EU:ta otetaan parlamenttivaaleissa, jotka järjestetään toukokuussa. Tämän jälkeen parlamentti organisoi toimintansa ja uusi komissio valitaan.

Suomen on vaikutettava aktiivisesti juuri nyt saadakseen tavoitteensa osaksi EU:n tulevien vuosien painopisteitä. Suomi pitää tärkeänä kestävää kasvua, toimivia sisämarkkinoita ja EU:n kehittämistä turvallisuusyhteisönä. Näitä tavoitteita edistämme myös rahoitusmarkkinasektorilla.

Puheenjohtajuus on epäitsekäs vastuu. Silloin ei ajeta omaa etua tai omia kapeita agendoja. Tavoitteena on löytää yhteinen etu monessa vaikeassa asiassa. Käytännössä tämä tarkoittaa kompromissien hyväksymistä. Usein haastavimmaksi osoittautuvat parlamentin, neuvoston ja komission trilogineuvottelut. Ne jäävät Suomen kautena hyvin lyhyiksi. Trilogeja voidaan käytännön syistä järjestää todennäköisesti vain loka-marraskuussa, sillä parlamentin on järjestäydyttävä ennen neuvotteluja.

Mistä siis Suomi ja puheenjohtajuuskausi tullaan muistamaan?

Tavoitteeksi voisi asettaa hyvän muutosjohtamisen. Suomen kauden tulisi vahvistaa jäsenmaiden sitoutumista yhteiseen EU-agendaan. Toimikausien vaihtuminen parlamentissa ja komissiossa voi antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden keskittyä yhteisten näkemysten hiomiseen neuvoston puitteissa. Suomen tulisi toiminnallaan valaa uskoa siihen, että läntisten demokratioiden yhteenliittymä EU pystyy sopimaan asioista, vaikka näkemyseroja olisikin. Tätä meiltä odotetaan, ja tämän me myös teemme.

Kestävä kasvu, toimivat sisämarkkinat ja EU:n kehittäminen turvallisuusyhteisönä ovat tavoitteitamme myös rahoitusmarkkinasektorilla.

Finanssialan eväät

- EU:n on keskityttävä reilujen kilpailuolosuhteiden luomiseen.
- Brexit ei saa johtaa eurooppalaisten finanssimarkkinoiden näivettymiseen. Markkinoiden sujuva yhteiselo on turvattava EU:n ja Ison-Britannian välillä.

Tarvitaanko yritysrahoitukseen uusia välineitä?

Tommi Toivola, johtaja, lainsäädäntö ja hallinto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Finanssikriisiä on seurannut valtava rahoitusalan sääntelytulva, jonka loppua ei näy. Onkin tärkeää, että sääntelyllä luodaan vakaasti ja luotettavasti toimiva rahoitusjärjestelmä. Samaan aikaan tulisi kuitenkin välttää ylisääntelyä ja sääntelystä johtuvia ei-toivottuja sivuvaikutuksia.

Esimerkiksi vientikaupoissa rahoituksen järjestämisestä ostajalle on tullut entistä keskeisempi osa kaupantekoa. Taustalla on se, että sääntelyn seurauksena yksityisten rahoittajien kiinnostus viennin rahoitukseen on vähentynyt. Tämä on johtanut siihen, että eri maiden vienninrahoittajien rooli on kasvanut merkittävästi.

Toisin sanoen, tässä esimerkissä sääntelyn ei-toivottuna vaikutuksena on syntynyt markkinapuute, jonka paikkaajaksi on tarvittu julkista rahoittajaa. Tavoitteena rahoitusmarkkinoita kehitettäessä tulisi olla yksityisen rahoituksen osuuden lisääminen ja julkisen rahoituksen osuuden väheneminen.

EU:ssa on vireillä useita merkittäviä rahoitusmarkkinoiden kehittämiseen tähtääviä hankkeita, kuten pääomamarkkinaunioni sekä kestävän kasvun rahoituksen toimintasuunnitelma. Nämä hankkeet ja niiden tavoitteet ovat erittäin kannatettavia. Hankkeiden toimeenpanossa on kuitenkin oltava huolellinen, ettei niistä aiheudu ei-toivottuja sivuvaikutuksia.

Hyvänä sääntelyperiaatteena on, että sääntely luo vastuullisen toimintakehikon, joka on mahdollistava. Lainsäädäntöratkaisut tehdään asianmukaisiin vaikutusarvioihin perustuen ja siten, että sääntelyllä taataan tasapuoliset kilpailuedellytykset samanlaista toimintaa harjoittaville yrityksille. Ennakoitava, teknologianeutraali sekä digiaikaan ja muuttuviin olosuhteisiin soveltuva sääntely kannustaa myös osaltaan investointeihin.

Yritysrahoituksen lähteitä on tarpeen monipuolistaa. Erityisesti pk-yritysten ulottuvilla olevia vaihtoehtoja tarvitaan lisää. Hyvän sääntelyn periaatteita noudattamalla luodaan edellytykset sille, että yritysrahoituksen uusien välineiden kehitys voi tapahtua markkinaehtoisesti.

Hyvänä sääntelyperiaatteena on, että sääntely luo vastuullisen toimintakehikon, joka on mahdollistava.

Finanssialan eväät

- Euroopan pääomamarkkinoiden monipuolistamista on jatkettava. Pankkien rooli rahoituksen lähteenä on merkittävä, mutta monipuolisia markkinoita ja toimijoita tarvitaan.
- EU:n on huolehdittava sääntelyssä myös omasta kilpailukyvystään muiden alueiden kanssa.

Heittääkö rahoitusmarkkinavero hiekkaa markkinoiden rattaisiin?

Jarkko Soikkeli, strategi, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma

Keskustelu Euroopan Unionin rahoitusmarkkinaverosta on herännyt uudelleen henkiin Ison-Britannian EU-eropäätöksen jälkeen, kun EU-maat ovat harkinneet vaihtoehtoisia tulonlähteitä menetettyjen jäsenmaksujen kompensoimiseksi.

Alun perin Euroopan komission ehdottaman rahoitusmarkkinaveron alkusykäyksinä olivat kuitenkin pyrkimykset 1) periä pankeilta kompensaatiota menneistä ja tulevista pankkikriiseistä, 2) vähentää pankkijärjestelmän riskejä ja 3) harmonisoida pääomamarkkinoiden verotusta eri maiden välillä.

Komission ehdotuksen mukaan rahoituslaitokset maksaisivat 0,1 prosentin veron osake- ja joukkolainakaupoistaan. Johdannaiskaupoista vero olisi 0,01 prosenttia. Vaikka veroasteet näyttävät vaatimattomilta, sähköisen kaupankäynnin aikana ja lähes täydellisen kilpailun vallitessa usean johdannaisstrategian kaupankäyntikustannukset saattaisivat moninkertaistua veron seurauksena. Kohonneet kustannukset tekisivät eräistä strategioista joko elinkelvottomia tai synnyttäisivät uusia innovaatioita, joiden seurauksena tavoitellut verotulot jäisivät toteutumatta. Yksi seuraus voisi olla myös rahoitusmarkkina-aktiviteetin siirtyminen kokonaan pois veroa soveltavista maista, mikä iskisi kovaa vuosia kiristyneestä sääntelystä kärsineeseen alan työllisyyteen.

Komission viimeisten arvioiden mukaan rahoitusmarkkinaverolla voitaisiin kerätä vuosittain 23 miljardia euroa verotuloja. Summa on huomattavasti pienempi kuin alkuperäinen 57 miljardin euron arvio. Veron tuottoarvioihin liittyykin huomattavia epävarmuuksia muun muassa sen vuoksi, että globaali finanssikeskus Lontoo on siirtymässä EU:n ulkopuolelle.

Yksi seuraus voisi olla myös rahoitusmarkkina-aktiviteetin siirtyminen kokonaan pois veroa soveltavista maista, mikä iskisi kovaa vuosia kiristyneestä sääntelystä kärsineeseen alan työllisyyteen.

Komission oman arvion mukaan vaikutukset rahoituslaitosten kaupankäyntiaktiviteettiin olisivat merkittäviä – osake- ja joukkolaina-kaupankäynnin volyymien ennakoidaan vähenevän veron vuoksi 15 prosenttia ja johdannais-kaupankäynnin peräti 75 prosenttia. Tämä arvio ei huomioi sitä, että osa finanssi-instituutioista siirtäisi todennäköisesti toimintansa muille juridisille alueille. Myöskään tarkkaa selvyyttä siitä, minkälaiset instituutiot altistuisivat rahoitusmarkkinaverolle, ei ole.

Veron taloudellisia vaikutuksia ennakoidessaan komissio on arvioinut, että rahoitusmarkkinavero leikkaisi pitkällä aikavälillä kokonaistuotantoa määrällä, jota veron tuotot eivät kompensoisi. Pitkän aikavälin taloudellisten vaikutusten arviointiin liittyvät epävarmuudet ovat luonnollisesti huomattavia, mutta näivettyvän kasvun ympäristössä uudesta talouskasvua jarruttavasta sääntelystä, jonka vaikutukset verotuloihin olisivat hyvin kyseenalaisia, tulisi nyt pidättäytyä.

Osake- ja joukkolaina-kaupankäynnin volyymien ennakoidaan vähenevän rahoitusmarkkinaveron vuoksi 15 prosenttia ja johdannais-kaupankäynnin peräti 75 prosenttia.

Finanssialan eväät

- Rahoitusmarkkinaveroa (FTT) ei tule ottaa käyttöön. Se lisäisi rahoituksen välityksen kustannuksia ja siirtäisi kaupankäynnin markkinoille ja rahoitusinstrumentteihin, jotka eivät olisi veron piirissä. Vero alentaisi suomalaisten työeläkevarojen tuottoja.

Miten sääntely on vaikuttanut sijoituspalveluiden tarjontaan?

Hanna Porkka, johtaja, varallisuudenhoito, S-Pankki

Sääntelyn tarkoituksena on parantaa asiakkaan suojaa, luottamusta markkinoihin ja markkinoiden vakautta muun muassa läpinäkyvyyden lisäämisellä. MiFID 2, PRIIPS ja muut lainsäädännön uudistukset ovat selkeästi parantaneet finanssialan asiakaslähtöisyyttä.

Asiakkaan yksilöllinen tilanne ja tarpeet huomioidaan aiempaa paremmin. Tuotteet ovat asiakasystävällisempiä, ja niiden hintoja on helpompi vertailla. Kilpailu on lisääntynyt, ja sitä kautta koko alan tehokkuus on parantunut.

Samaan aikaan on toki selvää, että sääntelyn määrä on kasvanut voimakkaasti ja tuonut uusia vaatimuksia niin sijoituspalveluiden tarjoajille kuin myös asiakkaille. Uudet säännöt haastavat meidät alan toimijat. Muutokset näkyvät paitsi siinä, että asiakkaat osaavat edellyttää yhä parempaa, myös siinä, miten paljon työtä vastuullinen toiminta alan toimijoilta vaatii.

Jo nyt on nähtävissä, että muutokset sääntelyssä ovat nostaneet uusien toimijoiden kynnystä hakeutua alalle. Osa pienemmistä toimijoista on puolestaan pyrkinyt kasvattamaan resurssejaan yhdistämällä voimansa isompien toimijoiden kanssa. Myös S-Pankin varallisuudenhoito on osallistunut viimeisen 12 kuukauden aikana yritysjärjestelyihin ja on valmis toimimaan myös jatkossa.

On kaikkien suomalaisten etu, jos kynnystä säästää ja sijoittaa madalletaan. Siksi kannatamme sääntelyä, joka tekee säästämisen ja sijoittamisen aloittamisesta helpompaa, kasvattaa sijoittamisen suosiota, tekee siitä reilumpaa meille kaikille, eikä vaikeuta turhaan sijoituspalveluiden tarjoajien ja kuluttajien toimintaa.

Omien rahojen sijoittaminen on iso päätös monelle. Kun sääntely rakentaa luottamusta, suunta on mielestäni aina oikea.

Sääntelyn määrä on kasvanut voimakkaasti ja tuonut uusia vaatimuksia niin sijoituspalveluiden tarjoajille kuin myös asiakkaille. Uudet säännöt haastavat meidät alan toimijat.

Finanssialan eväät

- Finanssialaa säädellään jo erittäin yksityiskohtaisesti. Tehokas ja yhtenäinen sääntelyn täytäntöönpano on monesti tehokkaampaa kuin uusien säännösten luominen entisten päälle.
- Finanssisääntelyn valmisteluun, laatuun ja ennakoitavuuteen on panostettava. Päällekkäiset ja keskenään ristiriitaiset säännökset on poistettava.
- Vähittäissijoittajan on saatava selkeää ja yhdenmukaista tietoa tarjottavista tuotteista.

2. Kansankapitalismi kukoistukseen

Miten kansankapitalismi on kehittynyt EU:n myötä?

Jussi Karhunen, asiantuntija, talousosaaminen ja media, Finanssiala ry

EU on taloudellisen logiikan ympärille rakennettu rauhanprojekti. Ja sellaisena se on ollut tehokas: sotien riivaamassa maanosassa EU-alue on elänyt pitkää rauhanaikaa. Taloudelliset siteet toimivat suorastaan tunnesiteen tavoin.

Miten eurooppalainen kansankapitalismi on vaikuttanut Suomeen? Kyse on samasta jatkumosta, jossa pääomaköyhästä Suomesta tuli avoin markkinatalous. Yksilölle sillä on valtaisa merkitys.

Olen itse 30-vuotias, ja minun elinaikanani muutos on ollut valtava, vaikken sitä oikeastaan itse tajua. Suomen markkinat ovat itsestään selvästi osa eurooppalaisia markkinoita. Jokainen suomalainen on eurooppalaisen kansankapitalismin hedelmien hyödyntäjä vähintään eurooppalaisilla pääomamarkkinoilla operoivan eläkejärjestelmämme kautta.

Ikäisilleni ihmisille vapaa liikkuminen Euroopassa on itsestään selvä asia. Konkreettisimmin se näkyy ihmisten vapaana liikkuvuutena niin työvoimana kuin turismina, mutta samassa paketissa ovat tulleet myös pääomien ja palveluiden vapaa liikkuvuus. Yksilölle eurooppalainen kansankapitalismi tarkoittaa muun muassa mahdollisuutta hankkia itselleen säästämällä ja sijoittamalla taloudellista turvaa huomattavasti laajemmasta mahdollisuuksien merestä kuin mitä kansallisessa talousmaailmassa eläessä – myös niin, että kuluttajana häntä suojaavat yhteiseurooppalaiset säännöt. Eurooppalainen ihminen ei ole rahojensa kanssa yhteen maahan sidottu.

Jotta tästä mahdollisuudesta saa hyödyn irti, vaatii se hyvää talousosaamista. Taloudellisen lukutaidon parantaminen koko maassa on yksi tärkeä keino eriarvoisuuden vähentämiseen. Siihen meidän on satsattava tosissaan.

Suomen ikkunat ovat onneksi pysyneet auki Eurooppaan. Valittua suuntaa ei ole syytä muuttaa, vaikka tuuli puhaltaisikin tupaan.

Miten eurooppalainen kansankapitalismi on vaikuttanut Suomeen? Kyse on samasta jatkumosta, jossa pääomaköyhästä Suomesta tuli avoin markkinatalous.

Finanssialan eväät

- Suomen on oltava mukana EMU:n ytimessä.
- Kansallisten säännösten täytäntöönpanossa on pidettävä mielessä suomalaisten finanssimarkkinoiden kilpailukyky.
- Nykyisenlaajuisessa EMU:ssa ei ole edellytyksiä fiskaaliunionin kehittämiseen.

Miksi velkaantumiskeskustelussa pitää muistaa myös varallisuus?

Olli Kärkkäinen, yksityistalouden ekonomisti, Nordea

Suomalaisista kotitalouksista joka toisella on velkaa ja joka kolmannella asuntovelkaa. Suomalaisten kotitalouksien velka koostuu muun muassa asuntolainoista, opintolainoista ja kulutusluotoista. Velkaantumisesta puhutaan paljon, mutta valitettavan usein unohdetaan asian toinen puoli eli kotitalouksien varallisuus.

Velkaantumista mitataan yleisemmin velkaantumisasteen avulla, jossa velkamäärää suhteutetaan kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin. Näin mitattuna kotitalouksien velkaantumisaste on noussut vuosituhannen alkuun verrattuna. Tällä vuosikymmenellä velkaantumisasteen kasvu on kuitenkin hidastunut merkittävästi.

Jos tarkastellaan ainoastaan velkojen suhdetta tuloihin, unohtuu se, että kotitalouksilla on velkojen lisäksi myös varallisuutta. Kun ostaa asunnon, saa mahdollisen asuntolainan lisäksi myös asuntovarallisuutta. Suurella osalla velallisista kotitalouksista onkin myös varallisuutta. Jos suhteutetaan velkamäärä velallisten kotitalouksien varallisuuden määrään, voidaan Tilastokeskuksen varallisuustutkimuksesta havaita, että velkojen suhde varallisuuteen ei Suomessa ole viime vuosina kasvanut.

Varallisuuteen suhteutettaessa kaikki luottomuodot eivät ole samanarvoisia toisin kuin tuloihin suhteutettaessa. Siinä missä asuntolainalla hankittu asunto kasvattaa asuntovarallisuutta, ei päivittäiseen kulutukseen menevä pikavippi varallisuutta kasvata. Tuloihin suhteutettaessa korkeimmat velkaantumisasteet ovat lapsiperheissä, joista moni on hankkinut asuntolainalla perheasunnon. Varallisuuteen suhteutettuna korkeimmat velkaantumisasteet löytyvät sen sijaan yksin asuvista alle 35-vuotiaista, joilla kulutukseen otetut luotot kasvattavat velkaantumisastetta.

On hyvä, että kotitalouksien velkaantumisesta ja sen riskeistä keskustellaan. Asiaa on kuitenkin syytä tarkastella makrovakauden lisäksi myös mikrovakauden näkökulmasta. Eli tutkia keskiarvojen ja summien lisäksi yksittäisiä kotitalouksia ja heidän kokonaistilannettaan. Siinä on syytä muistaa velkojen ja tulojen lisäksi myös kotitalouksien varallisuus.

Varallisuuteen suhteutettaessa kaikki luottomuodot eivät ole samanarvoisia toisin kuin tuloihin suhteutettaessa. Pikavippi ei kasvata varallisuutta.

Finanssialan eväät

- Monen kotitalouden velkojen vastapainona on suuri määrä säästöjä tai muuta varallisuutta.
- Suomeen tarvitaan positiivinen luottotietorekisteri ylivelkaantumisen tunnistamiseksi varhaisessa vaiheessa.

Miksi myös vapaaehtoiselle eläkesäästämiselle on paikkansa?

Minna Kohmo, toimitusjohtaja, LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö

Suomessa on hyvin toimiva lakisääteinen eläkejärjestelmä, jota vapaaehtoisen eläkesäästämisen tehtävänä on tukea. Se täydentää kokonaiseläketurvaa ja auttaa vastaamaan kansalaisten odotuksiin riittävästä eläkeajan elintasosta.

Väestön voimakas ikääntyminen haastaa eläkejärjestelmämme kestävyyden tulevina vuosina. EU:n tasolla ikääntymisestä johtuviin riskeihin kokonaiseläkejärjestelmien kestävyydelle on jo havahduttu ja useissa hankkeissa on kehotettu jäsenmaita edistämään vapaaehtoista yksilöllistä eläkesäästämistä.

Yksilöllinen eläkevakuutus sekä sen edeltäjät ehtivät toimia suomalaisten sosiaaliturvan täydentäjänä runsaat sata vuotta. Parhaimmillaan eläkevakuutuksia oli noin 700 000. Nyt vapaaehtoinen eläkevakuuttaminen Suomessa on romahtanut. Tällä hetkellä niitä ei tehdä juuri ollenkaan.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen keskeiset ominaisuudet, kuten alhaisin sallittu eläkkeen nostoikä tai eläkkeen kokonaisaika, on määritelty verolainsäädännössä sellaisiksi, että varautuminen parempaan eläkeaikaan ei kansalaisia kiinnosta. Nykyisen verolainsäädännön mukaan vapaaehtoisen eläkkeen nostoikä on useita vuosia korkeampi kuin lakisääteinen alhaisin eläkeikä.

On surullista, että verolainsäädäntö on käytännössä lopettanut vapaaehtoisen eläkesäästämisen. Tarve omaan eläkeaikaan varautumiseen ei ole kadonnut – päinvastoin. Yhä useampi nuori ajattelee, että myös omaa varautumista tarvitaan. Riittävän aikaisin aloitettu säännöllinen säästäminen tuottaa jo pienillä summilla merkittävän taloudellisen lisäturvan eläkeikään mennessä. Yhteiskunnan näkökulmasta pitkä-

Yhä useampi nuori ajattelee, että myös omaa varautumista tarvitaan. Riittävän aikaisin aloitettu säännöllinen säästäminen tuottaa jo pienillä summilla merkittävän taloudellisen lisäturvan eläkeikään mennessä.

aikaista säästämistä olisi järkevää edistää.

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on myös pieni- ja keskituloisten ihmisten keino täydentää lakisääteistä eläketurvaa, joka voi jäädä vajaaksi muun muassa hoitovapaiden ja työttömyyden johdosta. Eläkesäästäminen kannustaa ja sitouttaa pitkäaikaiseen säästämiseen, jossa säästöjen nostamista ennen eläkeaikaa on voimakkaasti rajoitettu. Näin varmistetaan säästöjen käyttö aikanaan niille suunniteltuun tarkoitukseen.

Toisin kuin usein kuvitellaan, eläkesäästäminen ei tutkimusten mukaan myöskään ole käytännössä varhentanut eläköitymistä, vaan pikemminkin päinvastoin: omat eläkesäästöt näyttävät tukevan pidempään työskentelyä.

Tämänhetkinen eläkevakuutusmuotoista säästämistä estävä pullonkaula on ratkaistavissa hyvin yksinkertaisesti verosääntöjä muuttamalla: itse säästetty eläke tulee voida nostaa samaan aikaan kuin lakisääteinen eläke.

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on myös pieni- ja keskituloisten ihmisten keino täydentää lakisääteistä eläketurvaa, joka voi jäädä vajaaksi muun muassa hoitovapaiden ja työttömyyden johdosta.

Finanssialan eväät

- On viisasta varautua taloudellisesti seniorivaiheen toimintakyvystä huolehtimiseen ja lisääntyvään hoivan tarpeeseen.
- Vapaaehtoinen eläkesäästäminen (eläkevakuutus ja PS-tilit) täydentävät taloudellista turvaa. Lakisääteinen eläketurva kattaa senioriajan peruskulut. Yksilön on voitava alkaa nostaa eläkesäästöjään jäädessään työeläkkeelle.
- Verokohtelu ei saa olla esteenä kansalaisten omaan vanhuuteensa varautumisessa. Kansalaisten oma varautuminen koituu myös yhteiskunnan eduksi.

3. Uusi teknologia – suuri mahdollisuus

Miten digipalveluiden saatavuus turvataan kaikille?

Pirjo K. Kuusela, yhteiskuntavastuujohtaja, Nordea

Yhteiskunnan palveluiden digitalisoituessa asiakkaiden tarpeet ja toiveet ovat myös muutoksessa. Oletusarvo on, että palvelut ovat saatavilla helposti, nopeasti ja mihin kellonaikaan tahansa. Näihin toiveisiin Nordea on vastannut helppokäyttöisillä digitaalisilla palveluilla, kuten mobiilipankilla.

Nordean digitaaliset palvelut on lähtökohtaisesti tehty helppokäyttöisiksi kaikille ryhmille, ja ne useimmin tarjoavat lisämahdollisuuksia päivittäisten pankkiasioiden hoitoon ihan jokaiselle.

Teemme jatkuvasti töitä sen eteen, että jokainen asiakkaamme saa tarvitsemansa pankkipalvelut juuri hänelle sopivalla tavalla. Kenenkään, joka ei halua tai kykene, ei tarvitse hoitaa asioitaan verkossa tai tietokoneella, sillä vaihtoehtoja löytyy runsaasti. Moni ikäihminen kuitenkin haluaa innokkaasti oppia käyttämään esimerkiksi mobiililaitteita pankkiasioiden hoidossa.

Digiratkaisuilla ei ole yläikärajaa. Koko yhteiskunta digitalisoituu, ja me haluamme omalta osaltamme olla auttamassa ikääntyviä tässä muutoksessa, joka koskee monia muitakin palveluita. Kukaan ei saa jäädä ulkopuolelle. Teemme yhteistyötä seniori- ja muiden edunvalvontajärjestöjen kanssa digituen, opastuksen ja käytön tukemisessa. Koulutamme muun muassa vertaisopastajia tukemaan senioreiden digiosaamista.

Eduskunnassa on käsittelyssä lakiehdotus julkisten palvelujen saavutettavuudesta ja tiedossa on, että EU:sta on tulossa kaikkien palveluiden esteettömyysdirektiivi. Esimerkiksi näkövammaisille asiakkaille jo käytössä oleva Nordean mobiilipankki ja tunnuslukusovellus ovat esteettömiä ja käytettävissä apuvälineillä.

Kenenkään, joka ei halua tai kykene, ei tarvitse hoitaa asioitaan verkossa tai tietokoneella, sillä vaihtoehtoja löytyy runsaasti.

Kuulovammainen voi niitä käyttää pistenäytön avulla. Pankki on lanseerannut myös puhuvan tunnuslukulaitteen.

Pankki tarjoaa edelleen henkilökohtaista palvelua, ja haluamme olla asiakkaillemme turvallinen ja luotettava kumppani. Konttorien lisäksi henkilökohtaista palvelua saa verkkotapaamisissa ja puhelimitse. Henkilökohtainen palvelu ei ole katoamassa mihinkään tulevaisuudessakaan, sitä on mahdollisuus saada yhä useammasta kanavasta.

Lopuksi totean, että yhteistyö laajan verkoston, kuten palvelutarjoajien ja järjestöjen kanssa on avaintekijä hyvinvoivaan yhteiskuntaan. Uskon myös, että tulevaisuudessa finanssialan uusiin työtehtävänimikkeisiin tulee kuulumaan esteettömyysasiamies.

Uskon, että tulevaisuudessa finanssialan uusiin työtehtävänimikkeisiin tulee kuulumaan esteettömyysasiamies.

Finanssialan eväät

- Digitaalisten innovaatioiden, tietojen vaihdon, keräämisen ja hyödyntämisen on oltava tasapuolista kaikilla toimialoilla, myös finanssialalla. Lainsäädännön on oltava teknologiasta riippumatonta ja tasapuolista kaikille toimijoille.
- Digitaalinen sisämarkkina ei tunne rajoja. Kansallinen lisäsääntely heikentää suomalaisten palveluntarjoajien asemaa yhteisillä sisämarkkinoilla.
- Digitalisaation tarjoamiin mahdollisuuksiin on tartuttava tosissaan. Sähköisen huoneistotietojärjestelmän käyttöönotto on turvattava. Kattava järjestelmä luo edellytykset digitaalisiin palveluihin, kuten asunto-osakkeiden sähköiseen kaupankäyntiin, vakuuksien hallintaan ja asunto-osakeyhtiön hallintoon.

Miten maksuliikenteen häiriötilanteisiin tulisi varautua kaupan näkökulmasta?

Heikki Ala-Seppälä, rahoitusjohtaja, Kesko Oyj
puheenjohtaja, Kaupan liiton maksuvälinevaliokunta

Elinkeinoelämä luo perustan kokonaisturvallisuudelle, ja nyky-Suomessa erilaisiin uhkiin ja häiriötilanteisiin varautuminen edellyttää kaikkien keskeisten toimijoiden yhteistyötä. Kaupassakin jatkuvuus ja sen myötä päivittäistavaroiden saatavuus taataan yhteisin toimenpitein.

Yhtenäisen euromaksualueen keskitetty maksujärjestelmä on tuonut maksuliikenteeseen tehokkuutta, mutta myös haavoittuvuuksia ja riippuvuuksia. Ne tulee ottaa huomioon varautumista säätelevässä lainsäädännössä.

Esillä on ollut ehdotuksia rahoitusalan varautumisvelvollisuutta koskevien lakien muuttamisesta siten, että toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämättömien tietojärjestelmien tulisi sijaita Suomessa. Kaupan liitto on esittänyt vaihtoehtoisen näkemyksen. Valtakunnan tasolla rahoitusalan varautumisen tulee nivoutua yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan, johon kuuluvat kysymykset myös sähkön saannista ja tietoliikenneyhteyksistä.

Kauppa ja maksaminen ovat tänä päivänä niin verkottuneita, että pelkkä maksamisen organisointi kansallisesti ei häiriötilanteessa turvaa kaupan toimintaketjua. Myös rahoitusalalla varautumisen tulisi olla jatkuvaa aktiivista toimintaa kaikkien maksutapojen turvaamiseksi vakavassa häiriötilanteessa, häiriöherkkyyden vähentämistä monin eri toimin koko arvoketjussa, säännöllisiä poikkeusolo- ja palautumisharjoituksia eri tilanteiden varalta, eri toimijoiden yhteystietojen ja poikkeusolojen toimivaltuuksien ylläpitämistä, sekä jatkuvaa yhteistyötä uhkakuvien muuttuessa. Mielestäni esimerkiksi Finansivalvonnan alaisuuteen tarvitaan uusi valtakunnallinen asiantuntijaelin, jolle säädetään laaja mandaatti antaa yksityiskohtaiset ohjeet vaadittavasta varautumisesta.

Kauppa on valmis yhteistyöhön myös finanssialan kanssa vastaavasti kuin osallistumme huoltovarmuuden turvaamiseen.

Finanssialan eväät

- Laajasti verkostoituneen, pitkälle digitalisoituneen ja keskinäisriippuvuuksien varaan rakentuvan yhteiskunnan varautumista ei voida hoitaa kansallisen sääntelyn lähtökohdista. Poikkeusoloihin varautuminen edellyttää toimialojen rajat ylittävän yhteistyön tiivistämistä.
- Tietojärjestelmien, tietovarantojen ja liiketoimintojen pakkosijoittaminen Suomeen vahingoittaisi pysyvästi suomalaisen rahoitusalan kilpailukykyä yhteismarkkina-alueella ja olisi ristiriidassa alan yleisen kehityksen kanssa kohti reaaliaikaisempaa ja kansainvälisempää rahoitusmarkkinoiden toimintaa.

4. Omistajuudella rakennetaan tulevaisuutta

Onko omistajuudella väliä?

Pentti Pikkarainen, valtiovarainministeriön ja Suomen Pankin ex-osastopäällikkö

Suomen taloudellinen menestys riippuu oleellisesti yritystemme menestyksestä. Vain kannattavat ja taseeltaan vahvat yritykset luovat työpaikkoja. Vain korkea työllisyysaste ja suotuisa vaihtosuhde takaavat Suomen taloudellisen menestyksen ja hyvinvoinnin. Kansainvälisesti tarkastellen Suomessa on suhteellisen paljon isoja kansainvälisesti menestyviä yrityksiä ja pieniä yrityksiä.

Suomi tarvitsee sekä kotimaisia että ulkomaisia omistajia. Kotimainen omistaja on todennäköisesti pitkäjänteisempi kuin ulkomainen omistaja, maksaa enemmän veroja Suomeen sekä investoi osaamiseen ja toimintaan täällä. Ulkomainen omistaja tuo lisää pääomaa maahamme, kansainvälistä osaamista ja verkostoja.

Omistajatyyppejä on monenlaisia. On muun muassa omistajayrittäjiä, perheyrittäjiä, institutionaalisia sijoittajia, osakesäästäjiä, pääomasijoittajia ja bisnesenkeleitä. Erot heijastavat sitä, kuinka paljon eri omistajatyypit rahoittavat yritystä ja kuinka aktiivisesti ne osallistuvat yrityksen toimintaan ja päätöksentekoon. Kaikkia omistajatyyppejä tarvitaan.

Omistajuutta voidaan kannustaa monin tavoin. Kotitalouksia voidaan kannustaa omistamaan osakkeita. Esimerkiksi piensijoittajan osaketili on hyvä avaus. On huolehdittava siitä, että rahoitusmarkkinat ovat monipuoliset. Verotuksen tulee olla omistamisen näkökulmasta kannustavaa ja ennakoitavaa. Yrityksille tulee rakentaa ympäristö kannustavaan kasvupolkuun muun muassa yksinkertaistamalla sääntelyä, kehittämällä työmarkkinoiden joustoja ja huolehtimalla yritysten kasvu- ja kansainvälistymispalveluista.

Kotitalouksia voidaan kannustaa omistamaan osakkeita.

Finanssialan eväät

- On laadittava yli vaalikausien ulottuva vero-ohjelma, joka tukee kasvua ja työllisyyttä.
- Listautumisia pörssiin on saatava lisää. Palautetaan First North -yhtiöiden osinkoverotus samaksi kuin listaamattomilla yhtiöillä. Toteutetaan pienten osinkojen verovapaus.
- Tarvitaan pankkirahoitusta täydentäviä rahoituslähteitä, muun muassa hyvin toimivia joukkolainamarkkinoita.

Mikä on työeläkeyhtiöiden rooli suomalaisina omistajina?

Suvi-Anne Siimes, toimitusjohtaja, Työeläkevakuuttajat Tela

Suomen yksityisen sektorin työeläkejärjestelmä on hyvin kattava ja luonteeltaan osittain rahastoiva. Siksi myös työeläkeyhtiöiden hoidettavana oleva nykyisten ja tulevien eläkkeiden rahastoiduista osista ja niiden tuotoista muodostuva eläkevarallisuus on määrältään valtava, reilut 118,6 mrd. euroa kesäkuun 2018 lopussa. Reilusti yli neljännes tästä varallisuudesta on tällä hetkellä sijoitettuna Suomessa.

Kukin työeläkeyhtiö päättää itsenäisesti omista sijoituksistaan ja omistajapoliittisista linjauksistaan. Työeläkeyhtiöillä ei siksi ole yhtä yhtenäistä roolia suomalaisina omistajina vaan näitä rooleja on monta. Samasta syystä myös yhtiöiden Suomeen tekemien sijoitusten kulloinenkin määrä, sijoituslajikohtainen jakauma sekä yksittäisten sijoitusten kestoon ja hallinnointiin liittyvät linjaukset eroavat toisistansa.

Työeläkeyhtiöiden tulee aina sijoittaa varansa tuottavasti ja turvaavasti. Niille on yhteistä myös se, että sijoitustoiminnassa sallitun riskinoton taso määräytyy kunkin yhtiön oman vakavaraisuuden perusteella.

Työeläkeyhtiöiden rooli kotimaisina omistajina on niiden omistusten euromääräisestä suuruudesta huolimatta kuitenkin vain yksi niiden kosketuspinnoista Suomessa. Toinen tärkeä pinta muodostuu siitä yhteistyöstä, jota ne tekevät omien työnantaja-asiakkaittensa kanssa työntekijöiden työkyvyn ylläpitämisessä ja työkyvyttömyysriskin hallinnassa.

Myös tämä toiminta on kussakin työeläkeyhtiössä omanlaistansa. Sen tavoite on kuitenkin kaikissa sama: pienentää työkyvyttömyyden riskiä ja pidentää sitä kautta suomalaisten työuria.

Isossa kuvassa samaan työurien pidentämisen maaliin pelaa myös työeläkeyhtiöiden lakisääteiseen toimintaan kuuluva työeläkekuntoutus. Sillä tuetaan yksittäisen työntekijän työhön paluuta siinä vaiheessa, kun hänen työkykynsä on jo laskenut ja työkyvyn menetys uhkaa johtaa työkyvyttömyyseläkkeelle.

Työeläkeyhtiöiden tulee aina sijoittaa varansa tuottavasti ja turvaavasti. Niille on yhteistä myös se, että sijoitustoiminnassa sallitun riskinoton taso määräytyy kunkin yhtiön oman vakavaraisuuden perusteella.

Finanssialan eväät

- Institutionaalisten sijoittajien verotusta ei pidä kiristää. On vältettävä sellaisia veroja, jotka ajavat yritysten toimintoja, työpaikkoja tai tase-eriä pois Suomesta.
- Eläkeyhtiöiden sijoituksia ei pidä laittaa verolle, sillä verokustannus nostaisi eläkemaksuja välittömästi.

Miten Suomesta tehdään houkutteleva investointimaa ja sijoituskohde?

Pia Santavirta, toimitusjohtaja, Pääomasijoittajat ry

Viimeisen kolmen vuoden aikana suomalaisiin startupeihin ja aikaisen vaiheen kasvuyrityksiin on suuntautunut ennätysmäärä ulkomaisia sijoituksia, yhteensä yli 450 miljoonaa euroa. Ulkomaisten sijoitusten summa on lähes kymmenkertaistunut 2010-luvun aikana.

Investoinnit suuntautuvat maihin, joilla on kykyä ja osaamista luoda innovaatioista globaaleja menestystarinoita jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Hyvän kehityksen edistämiseksi Suomi tarvitsee jatkossa yhä enemmän kasvunnälkäisiä, kunnianhimoisia ja ammattitaitoisia kotimaisia sekä ulkomaisia kasvuyrittäjiä. Laadukkaiden yritysten määrää on mahdollista kasvattaa kehittämällä yrittäjien osaamista ja panostamalla tutkimus- ja kehitystyöhön yliopisto- sekä yritystasolla. Sääntely- ja verotusympäristön on oltava selkeä, vakaa ja johdonmukainen, jotta startupeilla ja kasvuyrityksillä olisi mahdollisimman hyvä kasvaa Suomesta käsin, ja jotta niin kotimaiset kuin kansainväliset sijoittajat näkevät Suomen otollisena maaperänä rakentaa uusia kansainvälisiä menestystarinoita. On oltava myös rohkeutta antaa luovan tuhon tehdä työtään ja samalla kohdistaa politiikkatoimia nimenomaisesti potentiaalisimpien yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.

Eurooppalaisen markkinakehityksen mukaisesti myös kotimaisen pääomasijoitusmarkkinan on voitava kasvaa ja kansainvälistyä. Kotimaisesta sääntelystä on raivattava pois esteet, jotka rajoittavat tarpeettomasti kotimaisten ja ulkomaisten pääomien kanavoitumista suomalaisten pääomasijoitusrahastojen kautta startupeille ja kasvuyrityksille. Näin pääomasijoit-

Sääntely- ja verotusympäristön on oltava selkeä, vakaa ja johdonmukainen, jotta startupeilla ja kasvuyrityksillä olisi mahdollisimman hyvä kasvaa Suomesta käsin.

tajat voivat tuoda rahoituksen lisäksi tärkeintä ja eniten kaivattua pääomaa – riskinottokykyä, verkostoja ja skaalautumisosaamista – yhä useammalle kansainvälistyvälle suomalaisyritykselle. Kasvava pääomasijoitusala tuo verkostojensa kautta Suomeen myös lisää kansainvälisiä sijoittajia. Yli puolet startupien rahoituskierroksista, joissa on mukana kansainvälinen sijoittaja, on nimittäin tehty yhdessä kotimaisten pääomasijoittajien kanssa.

Kotimaisesta sääntelystä on raivattava pois esteet, jotka rajoittavat tarpeettomasti kotimaisten ja ulkomaisten pääomien kanavoitumista suomalaisten pääomasijoitusrahastojen kautta startupeille ja kasvuyrityksille.

Finanssialan eväät

- Työpaikkojen synty ja yritysten kasvu edellyttävät monipuolista yritysrahoitusta. Hyvin toimivat joukkovelkakirjamarkkinat, pääomarahastot ja muun muassa joukkorahoitus täydentävät pankkirahoitusta.
- Joukkolainamarkkinan kiinnostavuuden lisäämiseksi velkakonversio, eli velkojen vaihtaminen osakkeiksi, on tarpeen sisällyttää lainsäädäntöön. Se rohkaisisi vaikeuksiin joutuvia yrityksiä ryhtymään tervehdyttämistoimenpiteisiin.
- Kasvu- ja pk-yritysten riskirahoituksen saatavuutta on kehitettävä muun muassa parantamalla ulkomaisten sijoittajien mahdollisuutta sijoittaa suomalaisiin pääomarahastoihin.
- Suomi tarvitsee lisää pörssiyrityksiä. Osinkojen verotus on avain, jolla vaikutetaan listautumiseen ja kotitalouksien sijoittamishaluihin.

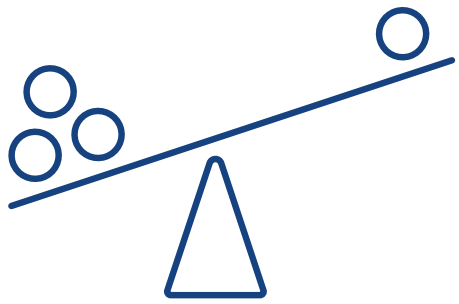

5. Vastuullinen kumppanuus

Miksi talousosaaminen on paras lääke ylivelkaantumista vastaan?

Olli Rehn, pääjohtaja, Suomen Pankki

Taloudenhallinta on yksi luku- ja laskutaitoon perustuva kansalaistaito, joka muodostuu arjen valinnoista paremminkin kuin monimutkaisista kokonaisuuksista. Tästä huolimatta julkisuudessa taloudenhallinnasta keskustellaan usein kielteiseen sävyyn tai väärien mielikuvien kautta: varoitellaan ylivelkaantuneisuudesta ja voivotellaan nuorten heikkoa ymmärrystä taloudenpidosta.

Talousosaamisen opetus koulussa on tärkeä tapa vähentää sosiaalista eriarvoistumista. Perusasioiden oppiminen ei saisi jäädä vain kotien tehtäväksi, koska käsitys taloudenhallinnasta rakentuu kotoa opitun päälle. Koulujen tulisi opettaa talousosaamista jo alaluokilta alkaen, mutta siten, että opetus tuo talouden abstraktit käsitteet lähelle lasten ja nuorten arkea.

Talousosaamisen opettamisen tulee jatkua lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Velkaantuminen ei vielä kosketa lapsia, mutta täysi-ikäistymisellä on suuri merkitys nuorten talouteen. Viimeistään kotoa pois muuttavalla nuorella tulee olla osaamista rahankäytössä, sillä jo madaltuneet tulot voivat saada raha-asiat solmuun. Pikavippien ja kulutusluottojen seurauksena yhä useampi nuori ylivelkaantuu tai saa maksuhäiriömerkinnän. Toisaalta talousosaamisen kautta nuori saa välineet myös siihen, mitä myönteisiä mahdollisuuksia järkevästä taloudenpidosta voi seurata.

Nuoret omaksuvat uudet digitalisaation myötä kehittyneet maksutavat nopeasti. Ne kuitenkin asettavat uusia haasteita taloudenhallinnalle, kun rahojen loppuminen lompakosta tai pankkitililtä ei välttämättä rajoita kulutusta. Helppo maksaminen saattaakin hämärtää käsitystä oman taloudellisen tilanteen kokonaiskuvasta.

Positiivisen luottorekisterin rakentaminen olisi talousosaamisen rinnalla tehokas tapa rajoittaa ylivelkaantumista. Talousosaamista ei yhdenkään nuoren tule oppia kantapään kautta.

Talousosaamisen kautta nuori saa välineet myös siihen, mitä myönteisiä mahdollisuuksia järkevästä taloudenpidosta voi seurata.

Finanssialan eväät

- Kansalaisten on saatava talousosaamisen perusedellytykset jo koulussa. Jokaisella tulisi olla eväät järkevään rahankäyttöön ja siihen, miten ryhdytään yrittäjäksi, säästäjäksi ja sijoittajaksi.
- Suomalaisten talousosaamisen parantamiseksi tarvitaan konkreettinen suunnitelma.
- Kaikilla koulutusasteilla on lisättävä taloustiedon opetusta, myös opettajankoulutuksessa. Taloustiedosta on tehtävä osaamiskokonaisuus.

Miten koulutusjärjestelmä vastaa tulevaisuuden osaamistarpeiseen?

Teemu Kokko, rehtori ja toimitusjohtaja, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Suomalainen koulutusjärjestelmä on maailmalla laajalti tunnustettu ja arvostettu. Meitä pidetään monellakin tavalla koulutuksen mallimaana, ja koulutus on merkittävä osa Suomen kansainvälistä brändiä. Itse emme itseämme ylistä, vaikka ehkä syytä olisikin.

Yhteiskuntamme käy parhaillaan läpi erittäin voimakasta muutosta. Digitalisaation, automatisaation ja robotisaation hyödyntäminen edellyttää meiltä paljon. Samanaikaisesti työelämä fragmentoituu ja meistä jokainen joutuu säännöllisin väliajoin kouluttautumaan uusiin asioihin. Sana ”valmistuminen” on saanut uuden sisällön; nyt valmistutaan vain muutamaksi vuodeksi ja sitten on taas aika palata koulun penkille.

Korkea-asteen kouluttajat - ammattikorkeakoulut ja yliopistot - pyrkivät aktiivisesti vastaamaan uuteen tilanteeseen. Erityisesti ammattikorkeakoulut ovat osoittaneet kiitettävää kehittymis- ja muuntautumiskykyä. Uusiin haasteisiin vastataan monella rintamalla. Nostan seuraavassa esille viisi keskeistä tulevaisuuden vaatimuksiin vastaavaa ajattelutapaa:

Modulaarisuus - Putkien sijaan opetussuunnitelmat koostuvat irrallisista moduuleista, jotka voidaan niputtaa erityyppisiksi kokonaisuuksiksi. Niitä voidaan myös hyödyntää muuntokoulutuksessa ja kaupallisessa toiminnassa.

Opinnollistaminen - Kyseessä on työnteon ja opintojen yhdistäminen. Osaamista voi saavuttaa myös muulla tavalla kuin opiskelemalla. Opinnollistamisessa työnteon kautta saavutettu osaaminen tehdään näkyväksi ja integroidaan osaksi tutkintoa.

Työmäärät eivät todennäköisesti pienene, mutta motivaatio tuleekin siitä tosiasiasta, että koulutus on koko Suomen kansallisen ja kansainvälisen menestystarinan ytimessä.

Osaamisperustaisuus - Kaiken opiskelun päätavoitteena on osaamisen lisääminen. Sillä, miten osaaminen saavutetaan, ei ole niin suurta väliä.

Tiimiopettajuus - Opetus ei enää ole yhden ihmisen show. Opetustilanteissa on usein läsnä useampia opettajia, mikä paremmin vastaa työpaikkojen tilannetta. Myös oppiainesidonnaisuudesta on liikuttu kohti moniatahoisempia kokonaisuuksia.

Yritysyhteistyö - Ammattikorkeakoulujen tavaramerkki on vahva yritysyhteistyö. Kaikki osapuolet voittavat.

Muutoksen vauhti on kova, mutta se myös saa meidät tarkastelemaan toimintaamme ja toimintamallejamme kriittisesti. Kun muutoksen lähtökohtana on nimenomaisesti *”muutos parempaan”*, voidaan olettaa tulevien vuosien olevan uusia mahdollisuuksia tarjoavia ja palkitsevia. Työmäärät eivät todennäköisesti pienene, mutta motivaatio tuleekin siitä tosiasiasta, että koulutus on koko Suomen kansallisen ja kansainvälisen menestystarinan ytimessä. Suomessa vallitsee varsin laaja-alainen ymmärrys siitä, että ilman koulutusta ei ole tulevaisuutta. Koulutusjärjestelmän näkökulmasta voi laittaa sormet lippaan ja todeta: ”Me olemme valmiina”.

Koulutusjärjestelmän näkökulmasta voi laittaa sormet lippaan ja todeta: ”Me olemme valmiina”.

Finanssialan eväät

- Kysyimme finanssialan oppilaitosten henkilökunnalta, opiskelijoilta, työnantajilta ja työntekijöiltä, mitä he pitävät tulevaisuuden tärkeimpinä osaamistarpeina.

  Kaikkiaan 656 vastauksesta tärkeimpinä osaamisalueina pidetiin kykyä sopeutua muutokseen, kykyä kehittää osaamistaan, sosiaalisia kykyjä, itsensä johtamista ja digitaalisia taitoja. Lisäksi suomalaiset tarvitsevat tulevaisuuden työelämässä entistä enemmän palveluosaamista.

Miten kestävällä rahoituksella muutetaan maailmaa?

Aila Aho, johtaja, kestävä rahoitus, Nordea

Viimeisen sadan vuoden aikana on saavutettu merkittävä elintason nousu isossa osassa maailmaa. Samalla olemme luoneet vakavan riippuvuuden fossiilisesta energiasta ja käytämme luonnonvaroja noin kolmen maapallon kantokyvyn verran. Alkaa käydä ilmeiseksi, että hinta on korkeampi kuin tähän asti on maksettu.

Kuivuus, myrskyt ja metsäpalot ovat arkea pohjolassakin ja sinilevä muistuttaa kuinka hidasta pilattua on korjata. Monet miettivät, mitä voisimme tehdä toisin.

Pitkäaikaisen lisäarvon muodostuminen edellyttää, että liiketoiminta on taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävää sekä sosiaalisesti hyväksyttävää. Alisuorittaminen jollain osa-alueella heikentää ennen pitkää kokonaisuuttakin: lainsäädäntö kiristyy, asiakkaat kaikkoavat, raaka-aine kallistuu, rahoituslähteet ehtyvät.

Määrätietoinen siirtyminen vähähiiliseen ja resurssitehokkaaseen kiertotalouteen on taloudelliselta ja inhimilliseltä kannalta paras vaihtoehto. Suuntaamalla riittävästi investointeja kohteisiin, joilla tuodaan globaalit kasvihuonekaasupäästöt lähelle nollaa seuraavan 30 vuoden aikana, voimme onnistua rajoittamaan lämpenemisen kahteen asteeseen. Resurssien käytön pienentäminen ja kierrättäminen luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Tiedämme siis mitä pitää tehdä, homma on aloittamista vaille valmis. Riittävän, vertailukelpoisen ja luotettavan tiedon saaminen taloudellisen toiminnan ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista tekee kestävien valintojen tekemisen helpommaksi. Suomalaisilla, kuten pohjoismaisilla yrityksillä yleensä, on paljon hyvää kerrottavaa. EU on julkaissut ensimmäiset lakiehdotukset kestävän kasvun edistämiseksi rahoituksen keinoin. Näihin kuuluu kestä-

Suuntaamalla riittävästi investointeja kohteisiin, joilla tuodaan globaalit kasvihuonekaasupäästöt lähelle nollaa seuraavan 30 vuoden aikana, voimme onnistua rajoittamaan lämpenemisen kahteen asteeseen.

väksi luokitellun taloudellisen toiminnan selkeä määrittely ja sen perusteella tehtävä parempi raportointi. Isot sijoittajat ovat tätä vaatineet jo jonkun aikaa ja joutuvat myös itse kertomaan miten kestävyysnäkökohdat otetaan huomioon sijoituspäätöksissä. Selkeä luokittelu auttaa myös yrityksiä näkemään miltä niiden strategiset valinnat näyttävät muiden silmin. Selkeys oletettavasti yksinkertaistaa myös tiedon tuottamista ja helpottaa raporttien tulkintaa.

Vapaaehtoisin säännöin hyvään kasvuun lähtenyt vihreiden joukkolainojen markkina osoittaa, että kysyntää on runsaasti ja kestäviä sijoituskohteita löytyy, ja pitää löytyä, yksityiseltä sekä julkiselta puolelta. Isot ja pienet sijoittajat voivat äänestää rahoillaan ja rakentaa vaurauttaan kestävyystavoitteisiin sitoutuneiden yhtiöiden osakkeita ja joukkolainoja ostamalla. Samalla kaiken kokoisille yrityksille tarjoutuu lisää kotimaista rahoitusta, joka tukee niiden kasvua.

Päästövähennyksiä tulee toki vauhdittaa luomalla hiilidioksidipäästöille tuntuva hinta kaikilla toimialoilla. Tätä odotellessa on syytä käyttää täysimääräisesti myös rahoituksen epäsuorat keinot.

Finanssialan eväät

- Rahoitusta on ohjattava tukemaan kestävää kehitystä.
- Yritysten vastuullisuusraportointia on yhtenäistettävä.
- Julkisen sektorin pitäisi tulla mukaan tukemaan yrityksiä tiedonkeruussa ja vaikuttavuuden mittaamisessa.
- EU-puheenjohtajamaana Suomen olisi priorisoitava unionin ilmasto- ja energiatavoitteiden edistämistä.

Finanssiala on rakentava kumppani suomalaisessa yhteiskunnassa.

FINANSSIALA

FINANSSIALA RY
Itämerenkatu 11–13, 00180 Helsinki
etunimi.sukunimi@finanssiala.fi
www.finanssiala.fi